

**Парламентське дослідження
щодо правової охорони та регулювання використання
доменних імен в Україні, Європейському Союзі,
державих-членах Європейського Союзу та США
(у контексті Закону України «Про використання доменних імен у
спеціальному публічному домені .gov.ua» від 28.07.2023 року)***

Анотація. Викладено результати аналізу законодавства щодо способів регулювання та охорони доменних імен в Україні, Європейському Союзі, його окремих державах-членах і США у контексті Закону України «Про використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua» від 28.07.2023 року. Проаналізовано відповідне законодавство України, Бельгії, Естонії, Латвії, Німеччини, Польщі, Словенії, Швейцарії, США, а також Європейського Союзу.

Ключові слова: домен, доменне ім'я, доменна зона, домейнінг, засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів, кіберсквотинг, об'єкт права інтелектуальної власності, правова охорона доменного імені, Реєстр доменів верхнього рівня, спеціальний публічний домен, торговельна марка.

Вступ

З 1 січня 2024 року набув чинності Закон України «Про використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua»¹, який є першим спеціальним законодавчим актом в Україні, що регулює питання використання доменних імен у публічному секторі. Метою прийняття цього Закону є закріплення положень щодо належного розташування та адміністрування програмно-технічних засобів, на яких розміщуються державні електронні інформаційні ресурси, для яких здійснюється реєстрація доменного імені.

Відтепер такі домени повинні розташовуватись тільки на території України, а функції з їх адміністрування та технічного супроводу в домені «GOV.UA» виконується виключно органом державної влади, а саме центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації, на відміну від попереднього управління, за якого адміністратором таких доменів виступала приватна особа².

Однак використання доменних імен (адресів сайтів у мережі Інтернет) не обмежується лише публічним сектором. Їх застосування в сучасному цифровому світі є повсякчасним, що зумовлює зростання доменних спорів³, які потребують відповідної правової охорони від специфічних протиправних діянь на кшталт домейнінгу (купівля милозвучних доменних імен і перепродаж їх зацікавленим

¹ Про використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua: Закон України від 28.07.2023 р. № 3284-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3284-%D0%86%D0%A5#Text>

² З 1 січня 2024 року набере чинності Закон про використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua. URL.: https://jurliga.ligazakon.net/news/221725_z-1-schnya-2024-roku-nabere-chinnost-zakon-pro-vikoristannya-domennikh-men-u-spetsalnomu-publchnomu-domen-govua

³ Record-breaking number of domain name disputes in 2023: A sign of the times?. URL: <https://abion.com/record-breaking-number-of-domain-name-disputes-in-2023-a-sign-of-the-times>

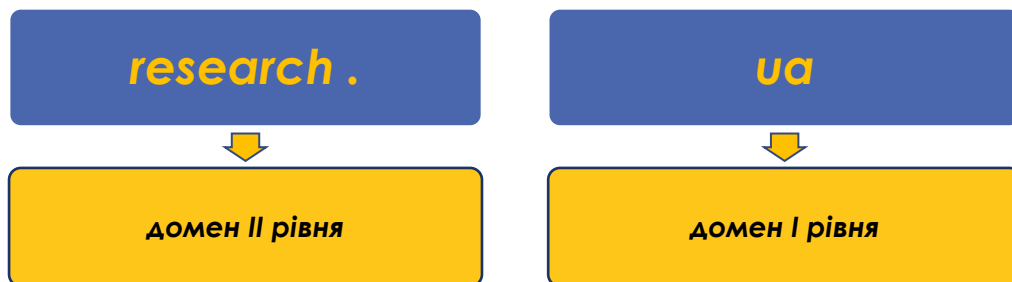
кампаніям) чи кіберсквотингу (англ. – cybersquatting) (протизаконна діяльність, що полягає у реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені з несумлінним наміром отримати прибуток від паразитування на торговельній марці, яка належить іншій особі).

Основна частина

Законодавче регулювання використання доменних імен в Україні (Додаток 1).

Визначення понять «домен», «доменне ім'я» міститься в низці законодавчих актів. Так, відповідно до пункту 5 частини першої статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»⁴ доменне ім'я розглядається як складова терміну «вебсайт», а саме: «сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, зокрема об'єктів авторського права та / або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси вебсайту та / або облікового запису власника такого вебсайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за Інтернет-протоколом». Іншими словами, доменне ім'я розуміється як адреса в Інтернеті або її частина, за допомогою якої здійснюється доступ до вебсайту.

Домени другого рівня

Домени третього рівня

⁴ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

Домени четвертого рівня

Відповідно до Закону України «Про електронні комунікації»⁵ «домен – частина ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, що має унікальну назву (доменне ім'я), що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється» (пункт 22 частини першої статті 1). Наведене визначення свідчить про те, що «домен» є частиною простору в мережі Інтернет, а «доменне ім'я» – його унікальна зареєстрована назва. У Законі України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»⁶ відсутнє поняття «домен», а «доменне ім'я» визначається як «ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті». У цьому випадку доменне ім'я кваліфікується через його функціональне призначення шляхом об'єднання двох основних його характеристик: адресація комп'ютерів й адресація ресурсів. У нормах згаданого Закону опосередковано встановлюються правові межі використання доменних імен, зареєстрованих як торговельна марка. Зокрема, використанням торговельної марки, серед іншого, визнається її застосування в мережі Інтернет (стаття 16), «порушенням прав власника свідоцтва вважається також використання без його згоди в доменних іменах торговельних марок та позначень» (стаття 20).

Законом України «Про використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua» визначено, що доменне ім'я – це «унікальна назва, що ідентифікує домен і складається з символічного позначення, що використовується в адресному просторі мережі Інтернет».

Визначення терміну «доменне ім'я» міститься й у Правилах домену GOV.UA⁷ у такій редакції: «доменне ім'я – символічне позначення, яке служить для адресації вузлів мережі Інтернет і розташованих на них мережевих ресурсів (вебсайтів, серверів електронної пошти, мережевих сервісів) в зручній для людини формі».

Вперше на нормативно-правовому рівні доменні імена згадуються як нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності та інші результати інтелектуальної діяльності у Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні⁸. Попри це, правова природа доменного імені як традиційного об'єкта права інтелектуальної

⁵ Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2024 р. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

⁶ Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

⁷ Правила домену GOV.UA. URL: <https://www.gov.ua/rules.html>

⁸ Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 р. № 402-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text>

власності досі залишається невизначеною на рівні закону. У Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) відсутні спеціальні норми щодо доменних імен. Доменне ім'я не включено й до переліку об'єктів цивільних прав, хоча він не є вичерпним (частина перша статті 177 ЦК України). Зі змісту частини першої статті 420 ЦК України вбачається, що правову охорону можуть отримати й інші прямо не зазначені у її нормах об'єкти права інтелектуальної власності, оскільки зазначений перелік результатів інтелектуальної, творчої діяльності та прирівняних до них об'єктів є відкритим. Крім того, зазначено, що до особистих немайнових благ, які охороняються цивільним законодавством відноситься, зокрема, ім'я (найменування) (частина перша статті 201 ЦК України).

У цьому ж контексті варто згадати Лист Міністерства юстиції України від 18 грудня 2006 року № 19-5-537⁹, згідно з яким термін «вебсайт» трактується як «сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою в мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що знаходяться у розпорядженні певного суб'єкта та забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет». Попри визнання складовою вебсайту його унікальної адреси в мережі Інтернет, у Листі констатовано, що на законодавчому рівні чітко не визначено, чи варто відносити вебсайти до комп'ютерних програм та визнавати їх об'єктами авторського права.

У юридичній науці спостерігається багатоаспектність розуміння поняття «домен» та сутності прав на нього. Однак більшість вчених вважає, що доменне ім'я за своєю юридичною природою слід віднести до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг¹⁰.

Попри недосконалість цивільно-правового та законодавчого визначення поняття «доменне ім'я», законодавство України не містить будь-яких обмежень щодо їх обороту та вживання. Тому правовідносини, що виникають у процесі їх використання свідчать про належність доменних імен до засобів цивільного обороту.

Домен є необхідним елементом адресації в мережі Інтернет, який дозволяє замінити IP-адресу, що складається з довгої цифрової послідовності, на більш інформативне словесне позначення, що ідентифікує вебсайт та адресу електронної пошти, і, відповідно, рекламує їх і сприяє залученню цільової аудиторії. Також доменне ім'я може бути цінним активом (деякі з доменних імен у доменах верхнього рівня зараз оцінюють у мільйони доларів США)¹¹.

В Україні процедура реєстрації доменного імені в домені «.UA» здійснюється відповідно до Правил домену UA¹² та регламентів¹³, розроблених

⁹ Лист від 18.12.2006 № 19-5-537: Міністерство юстиції України. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajini-minyust/pismo-18122006-537-ministerstvo-yustitsii-2006-36967.html>

¹⁰ Піхурець О.В. Окремі питання здійснення права на доменне ім'я. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_05_2018/pdf/56.pdf

¹¹ Що таке право власності на домен? URL: <https://freehost.com.ua/ukr/faq/wiki/chto-takoe-pravo-sobstvennosti-na-domen/>

¹² Правила домену .UA. URL: <https://www.domenua.com.ua/uapolicy-ukr.php>

¹³ Регламент особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA. URL: <https://www.hostmaster.ua/policy/?ua>

Регламент публічного домену (версія 3.5): розроблений спільно ТОВ «Хостмайстер», адміністраторами публічних доменів та реєстраторами 24 січня 2020 року. URL:

спільно ТОВ «Хостмайстер» (далі – Адміністратор домену .UA)¹⁴, адміністраторами публічних доменів та реєстраторами. Водночас важливо зазначити, що документи не є нормативно-правовими актами, що встановлюють права та обов’язки будь-яких третіх осіб або унормовує правовідносини між будь-якими особами, а є частиною договорів, укладених тільки між Адміністратором домену .UA та реєстраторами доменних імен.

Процедура реєстрації доменного імені в домені .УКР відбувається відповідно до Тимчасових правил реєстрації й користування доменними іменами в домені .УКР¹⁵, схвалених рішенням Координаційної Ради Об’єднання підприємств «Український мережевий інформаційний центр» (далі – UANIC). Організаційна форма є єдиною, реалізованою на практиці, моделлю багатостороннього партнерства та втіленням принципів самоврядування Інтернет-спільноти в Україні, не є формою безпосереднього державного управління, але її діяльність здійснюється на засадах паритету інтересів та завдань державних органів управління та недержавних організацій. UANIC є неприбутковою організацією¹⁶.

Реєстрація доменного імені в Україні проходить за принципом «first come-first get», тобто «хто першим зареєстрував – той першим і отримав». Реєстратор вносить інформацію про реєстранта до сервісу WHOIS (спеціального протоколу), який дозволяє отримувати інформацію про домени та IP-адреси. Правовідносини між сторонами регулюються договором. Реєстрант отримує право на вільне розпорядження доменним іменем протягом оплаченого періоду. Для реєстрації доменних імен не вимагається подання документів, тому кожен зацікавлений може зареєструвати будь-яку кількість імен з однаковою назвою в інших доменних зонах або візуально схожих у тій самій зоні.

Виключенням в Україні є реєстрація доменного імені в зоні GOV.UA, яка можлива лише за наявності зареєстрованої торговельної марки з таким самим ім’ям. За цим же принципом здійснюється використання доменних імен державними органами в українському сегменті Інтернету, що регулюється Постановою Кабінету Міністрів¹⁷. Її положеннями регламентовано використання посадовими особами для здійснення службового листування виключно електронних поштових скриньок, розміщених на серверах, які перебувають у

https://www.hostmaster.ua/registrators/docs/Reglament2ld_3.5_UK.pdfhttps://www.hostmaster.ua/registrators/docs/Reglament2ld_3.5_UK.pdf

Регламент публічного інтернет-сервісу WHOIS версія 1.3 від 1 липня 2019 року. URL: <https://www.hostmaster.ua/services/WHOIS-Reglament-1.3.pdf>

¹⁴ 28 років історії українських доменів .UA в 3XX сторінках. URL: <https://freehost.com.ua/ukr/faq/articles/25-rokiv-istoriji-ukrajinskih-domeniv-ua-v-3hh-storinkah/>

¹⁵ Тимчасові правила реєстрації і користування доменними іменами в домені .УКР схвалені рішенням Координаційної Ради ОП «Український мережевий інформаційний центр», Протокол № 16 від 17 жовтня 2013 року, зі змінами згідно з Протоколом № 17 від 31 січня 2014 року. URL: <http://uanic.net/pravila-registracii-i-polzovaniya-domennymi-imenami-v-domene-ukr/>

¹⁶ Місія ОП «УМІЦ». URL: <http://uanic.net/missiya/>

¹⁷ Деякі питання використання доменних імен державними органами в українському сегменті Інтернету: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 р. № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2015-%D0%BF#Text>

доменних зонах GOV.UA або .УКР, а також іншими нормативно-правовими актами¹⁸.

Повноцінний юридичний захист доменного імені можливий лише у разі, коли встановлено, що доменне ім'я є об'єктом інтелектуальної власності. Оскільки національне законодавство не відносить домени до такої категорії, єдиним варіантом захисту є реєстрація торговельної марки на аналогічну назву. У такому випадку власник зареєстрованої торговельної марки (торгового знака) має право вимагати припинити порушення прав його інтелектуальної власності: заборонити використання зареєстрованого товарного знака в доменному імені, зобов'язати реєстратора доменних імен здійснити переделегування спірного домену від реєстранта до власника товарного знака; звернутися до відповідних компетентних органів або до суду¹⁹.

У разі порушення права реєстранта (наприклад, через кіберсквотинг), застосовуються такі механізми захисту: переговори з порушником; досудовий порядок розгляду через активацію процедури UDRP (Єдиної політики розв'язання доменних спорів)²⁰, затвердженої Адміністратором публічного домену .UA, застосування якої можливе для вирішення спорів щодо доменних імен у зоні .UA.; звернення до суду.

Законодавче регулювання та охорона використання доменних імен у Європейському Союзі, окремих державах-членах ЄС і США (Додаток 2).

У межах ЄС діють Регламент (ЄС) 2019/517 Європейського Парламенту та Ради від 19 березня 2019 року про запровадження та функціонування доменного імені верхнього рівня .eu та про внесення змін і скасування Регламенту (ЄС) № 733/2002 та про скасування Регламенту Комісії (ЄС) № 874/2004²¹ (далі – Регламент 2019/517), а також Регламент (ЄС) № 733/2002 Європейського Парламенту та Ради від 22 квітня 2002 року про запровадження домену верхнього рівня .eu²², положеннями яких запроваджуються загальні засади державної політики ЄС щодо умов використання домену верхнього рівня .eu, призначення та функціонування спеціального Реєстру тощо.

¹⁸ Про адміністрування домену «.UA»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.07.2003 р. № 447-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2003-%D1%80#Text>

¹⁹ Барановська Д. Права на доменне ім'я в Україні. Як захистити свій домен? URL: https://hostpro.ua/blog/ua/domain_name_rights/

²⁰ Послуги ВОІВ з вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA. URL: <https://www.wipo.int/amc/uk/domains/cctld/ua/>

Розгляд доменних спорів у домені .UA за процедурою UDRP. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/rozglyad-domennih-sporiv-u-domeni-ua-za-proceduroyu-udrp.html>

Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA. URL: <https://www.hostmaster.ua/policy/ua-drp/files/UA-Policy-UA-20240201.pdf>

²¹ Regulation (EU) 2019/517 of the European Parliament and of the Council of 19 March 2019 on the implementation and functioning of the .eu top-level domain name and amending and repealing Regulation (EC) No 733/2002 and repealing Commission Regulation (EC) No 874/2004. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2019.091.01.0025.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2019%3A091%3ATOC COMMISSION REGULATION (EC) No 874/2004 of 28 April 2004 laying down public policy rules concerning the implementation and functions of the .eu Top Level Domain and the principles governing registration. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R0874:EN:HTML>

²² Regulation (EC) No 733/2002 of the European Parliament and of the Council of 22 April 2002 on the implementation of the eu Top Level Domain. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0733>

Відповідно до статті 4 Регламенту 2019/517 доменне ім'я призначається правомочній стороні, чий запит був отриманий Реєстром першим, у технічно правильний спосіб, тобто відповідно до принципу «first come-first get». Зареєстроване доменне ім'я є недоступним для повторної реєстрації до завершення строку першої реєстрації без поновлення або відкликання доменного імені. Реєстратор може відкликати доменне ім'я за власною ініціативою, не передаючи спір на досудове вирішення (ADR) або судову процедуру у випадках, заборгованості перед Реєстром; невідповідності власника доменного імені критеріям прийнятності; порушення вимог до запитів на реєстрацію, передбачених Регламентом. Доменне ім'я також може бути відкликано і передане іншій стороні після відповідного досудового розгляду або судової процедури, якщо буде виявлено ознаки його недобросовісної реєстрації. Крім того, скасуванню підлягають доменні імена, визнані рішенням суду держави-члена ЄС такими, що є наклепницькими, расистськими або такими, що суперечать державній політиці чи громадській безпеці відповідно до законодавства ЄС чи національного законодавства, яке відповідає законодавству ЄС.

Доменні імена, зареєстровані в домені верхнього рівня .eu, можна передавати лише сторонам, які мають право на реєстрацію імен верхнього рівня .eu.

Регулювання питання використання доменних імен також здійснюється на підставі Виконавчого регламенту Європейської Комісії (ЄС) 2020/857 від 17 червня 2020 року, що встановлює принципи, які необхідно включити до договору між Європейською Комісією та Реєстром домену верхнього рівня .eu відповідно до Регламенту (ЄС) 2019/517 Європейського Парламенту та Ради, а також Виконавчого регламенту Європейської Комісії (ЄС) 2022/1862 про створення списків зарезервованих і заблокованих доменних імен у домені верхнього рівня .eu відповідно до Регламенту (ЄС) 2019/517 Європейського Парламенту та Ради²³

Правові засади правовідносини щодо використання і охорони доменних імен регулюються також у державах-членах ЄС.

У **Бельгії** прийнято Процедурний акт (B.S.J. 09.09.2003), або так званий Закон про незаконну реєстрацію доменних імен²⁴, положеннями якого визначено законодавчі засади охорони доменних імен і механізми протидії кіберсквотингу. Так, у разі порушення на належну реєстрацію та використання доменного імені подається позов до суду першої інстанції (розгляд здійснює голова суду) або господарського трибуналу. Передача доменного імені законному власнику відбувається у випадку, якщо: ім'я домену є ідентичним або таким, що може викликати плутанину (з назвою бренду, географічним розташуванням, оригінальною назвою, комерційною назвою, оригінальним твором, назвою компанії чи асоціації, прізвисьмом, ім'ям по батькові, географічною одиницею тощо); теперішній власник доменного імені не має права або законного інтересу щодо цього доменного імені; сторона, яка зареєструвала доменне ім'я, діяла з

²³ Commission Implementing Regulation (EU) 2020/857 of 17 June 2020 laying down the principles to be included in the contract between the European Commission and the .eu top-level domain Registry in accordance with Regulation (EU) 2019/517 of the European Parliament and of the Council. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2020/857/oj

²⁴ The Procedure Act of 26 June 2003. URL: <https://www.dnsbelgium.be/en/domain-name/dispute/procedure-act-2003>

наміром заподіяти шкоду третій стороні або отримати неправомірну вигоду. Якщо всі ці обставини присутні, голова суду виносить розпорядження про видалення або передачу доменного імені законному власнику. Положення цього Закону у такій самій редакції закріплені у статі XII.22 Кодексу господарського права Бельгії²⁵.

Управління верхніми доменами, підтримка реєстру доменних імен та реєстрація доменних імен в **Естонії** організована і здійснюється некомерційною організацією – Естонським Інтернет-фондом (далі – EIS)²⁶, який діє відповідно до національного законодавства, рішень суду, арбітражу чи Комісії з доменних спорів, власного статуту, а також Правил домену, схвалених Радою EIS 30 квітня 2020 року²⁷.

Відповідно до Правил домену, реєстрація доменного імені здійснюється шляхом внесення реєстрового запису на ім'я відповідного реєстранта до Реєстру доменних імен, який підтримує EIS, і укладання угоди про реєстрацію між EIS та реєстратором.

Подати заявку на реєстрацію доменного імені через реєстратора має право будь-яка особа, персональні дані якої перевірено, і яка надала необхідну інформацію та документи. Кількість доменних імен, що може зареєструвати один реєстрант, не обмежена. Доменне ім'я не може бути зареєстровано, якщо воно ідентичне вже зареєстрованому доменному імені. Список заблокованих доменів встановлюється правлінням EIS і публікується на сайті EIS.

Спори щодо доменних імен вирішує структурний підрозділ EIS – Комісія із доменних спорів, яка діє відповідно до законодавства Естонії, власного Регламенту²⁸ та Правил домену. Рішення Комісії є остаточними, не підлягають оскарженню та є обов'язковими до виконання. Водночас такий підхід не виключає реалізації права на судовий захист. Крім того, право на доменне ім'я, зареєстроване як торговельна марка, може бути захищене відповідно до положень Закону про торговельні марки²⁹.

У **Латвії** термін «домен верхнього рівня «.lv» визначений у редакції: «домен верхнього рівня коду Латвійської Республіки, який використовується для реєстрації права використання доменного імені» (Закон про електронні комунікації)³⁰. Урядом встановлені правила ведення реєстру та електронної системи нумерації домену верхнього рівня «.lv», а також порядок його визнання (Постанова № 553 від 6 вересня 2022 року)³¹.

²⁵ Code of Economic Law (updated on April 21, 2022), Belgium. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/21384>

²⁶ Estonian Internet Foundation кепує національним доменом .ee. URL.: <https://www.internet.ee/eis>

²⁷ .ee Domeenireeglid. URL: <https://www.internet.ee/domeenid/ee-domeenireeglid>

²⁸ Domeenivaidluste Komisjoni reglement. URL: <https://www.internet.ee/domeenivaidluste/domeenivaidluste-komisjoni-reglement>

²⁹ Kaubamärgiseadus. Vastu võetud 22.05.2002, jõustumine 01.05.2004. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/KaMS>

³⁰ Elektronisko sakaru likums. Pieņemts: 14.07.2022. Stājas spēkā: 29.07.2022. URL: <https://likumi.lv/ta/id/334345-elektronisko-sakaru-likums>

³¹ Augstākā līmeņa domēna ".lv" reģistra un elektroniskās numurēšanas sistēmas uzturētājam izvirzāmās prasības un tā atzīšanas kārtība: Ministru kabineta noteikumi Nr. 553 Rīgā 2022. gada 6. Septembrī. URL: <https://likumi.lv/ta/id/335259-augstaka-limena-domena-lv-registra-un-elektroniskas-numuresanas-sistemas-uzturetajam-izvirzamas-prasibas-un-ta-atzisanas-kartiba>

Доменне ім'я не є об'єктом авторського права³². Право користування доменним іменем є послугою, яка надається на обраний і оплачений користувачем доменного імені період часу. Ім'я, яке вільно обирає особа, може бути зареєстровано як доменне, якщо воно відповідає технічним вимогам, тобто містить лише літери та / або цифри, має довжину не менше 2 і не більше 63 символів, не містить тире на початку чи в кінці імені тощо. Також важливо враховувати, що доменне ім'я повинно бути створене таким чином, щоб не порушувалися законні інтереси інших осіб і вимоги нормативно-правових актів. Наприклад, справи, пов'язані з правами власників торговельних марок, розглядаються відповідно до норм Закону про торговельні марки та географічні зазначення³³.

Доменні імена можна зареєструвати, заповнивши відповідну онлайн-заявку на вебсайті NIC (відділу мережеских рішень Інституту математики та інформатики Латвійського університету), який є власником відповідного Реєстру, або звернувшись до одного з інших реєстраторів³⁴. Будь-яка юридична або фізична особа, незалежно від її національної приналежності, має право зареєструвати доменне ім'я в домені верхнього рівня .lv. Одна особа може зареєструвати необмежену кількість доменних імен .lv.

У 2009 році NIC розроблено Умови використання доменних імен у домені верхнього рівня .lv³⁵, якими встановлюються правила реєстрації та перереєстрації доменних імен; визначаються порядок створення доменних імен, умови договору про їх реєстрацію, плата за користування доменним ім'ям, підстави для обмеження права користування доменним ім'ям та порядок вирішення спорів. У вересні 2023 року до документа були внесені зміни, відповідно до яких компанія NIC, як власник Реєстру доменів верхнього рівня .lv, запровадила адаптовану версію Єдиної політики вирішення спорів щодо доменних імен. Вона передбачає альтернативне вирішення спорів у суперечках щодо доменних імен у випадках, коли: доменне ім'я є ідентичним або схожим до ступеня сплутання з правами, які захищає скаржник у Латвії (наприклад, торговельна марка, географічне зазначення або назва компанії); користувач доменного імені не має прав або законних інтересів щодо доменного імені; доменне ім'я зареєстровано або використовується у шахрайський спосіб.

У **Німеччині** реєстрація доменного імені здійснюється шляхом укладання договору з відповідним провайдером (реєстратором) доменних імен за принципом «first come-first get», за що стягується відповідна плата. Власником Реєстру доменних імен національного домену верхнього рівня .de є DENIC, заснований у 1996 році³⁶.

³² Domēna reģistrēšana un autortiesības. URL: <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/3242-domena-registresana-un-autortiesibas-2013>

³³ Par precu zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm. Pieņemts: 16.06.1999. Stājas spēkā: 15.07.1999. URL: <https://likumi.lv/ta/id/18863-par-precu-zimem-un-geografiskas-izcelsmes-noradem>

³⁴ Domēna vārdu reģistrācija. URL: <https://www.nic.lv/lv/domena-vardu-registracija>
Domenīmi. URL: <https://www.nic.lv/lv/domenimi>

³⁵ Domēna vārdu lietošanas noteikumi augstākā līmeņa domēnā .lv. URL: https://www.nic.lv/static/data/LV_Domena_vardu_lietosanas_noteikumi_latviski_01_sept_2023_rev.pdf

³⁶ DENIC-Domainbedingungen. URL: <https://www.denic.de/domainbedingungen>

Варто зазначити, що питання правової природи доменного імені неодноразово розглядалося Федеральним конституційним судом Німеччини (BVerfG, рішення від 24 листопада 2004 р. – 1 BvR 1306/02 – ad acta. de). Згідно з рішенням суду, доменне ім'я є правом інтелектуальної власності. Однак, оскільки доменні імена можуть бути продані або конфісковані, вони підлягають цивільно-правовому захисту як частина активів власника, що є елементом його права власності³⁷.

Судові спори щодо доменних імен часто виникають через порушення прав на торговельну марку, які мають ознаки кіберсквотингу (реєстрація доменного імені, яке відповідає вже зареєстрованій та запатентованій торговельній марці або є схожим на неї). У таких випадках права на доменне ім'я охороняються відповідно до норм § 4 Закону про товарні знаки³⁸. Так, торговельна марка може бути анульована, якщо буде виявлено, що добросовісно зареєстроване та належним чином використовуване доменне ім'я має більш ранню дату реєстрації, ніж дата реєстрації схожої торговельної марки.

У контексті теми дослідження варто згадати Рішення Регіонального суду Дюссельдорфа від 7 лютого 2003 р., Ref. 38 O 144/02 – bigben.de, у якому зазначено, що умов, коли право на торговельну марку реєструється після створення доменного імені, власник не отримує заборону на використання цього доменного імені. Крім того, кілька років тому Франкфуртський регіональний суд вирішив, що принцип «бренд перемагає домен» не буде перерваний, якщо сама інтернет-адреса використовується як ідентифікатор компанії відповідно до положень Закону про торговельні марки.

Існує можливість захисту прав на доменне ім'я як на об'єкт авторського права, оскільки сайт вважається твором із позиції авторського права, а оригінальна назва сайту (зазвичай це доменне ім'я другого рівня) визнається назвою твору. Це створює передумови для захисту доменного імені від більш пізньої реєстрації торговельної марки. Однак варто зазначити, що хоча існують можливості для захисту прав на доменні імена, формально вони все ще не визнаються об'єктами права інтелектуальної власності.

У *Польщі* комплекс заходів, необхідних для реєстрації доменного імені та його підтримки (включає, зокрема, управління даними, наданими абонентом, і забезпечення систем обробки даних), здійснює Науково-академічна комп'ютерна мережа, науково-дослідний інститут, розташований у м. Варшава (далі – NASK). Ця діяльність регулюється на підставі Правил щодо доменних імен .pl від 18 грудня 2006 року³⁹ (далі – Правила).

³⁷ Recht der Domainnamen. URL: https://media.bardehle.com/contentdocuments/broschures/Recht_der_Domainnamen_de_BARDEHLE_PAGENBERG_IP-Fachbroschuere.pdf

³⁸ Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (Markengesetz - MarkenG) vom 25. Oktober 1994, das zuletzt durch Artikel 1 der Verordnung vom 24. Juni 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 215) geändert worden ist. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/markeng/BJNR308210994.html>

Domain & Markenrecht: Was muss ich beachten? URL: <https://www.advocado.de/ratgeber/markenrecht/markenschutz/domain-und-markenschutz.html>

³⁹ Regulamin nazw domen .pl. URL: https://www.dns.pl/regulamin_nazw_domeny_pl

NASK бере участь у реєстрації доменного імені, однак до його обов'язків не входить перевірка факту щодо порушення власником правил або прав третіх сторін. Правилами цей тягар покладається на реєстранта.

Відповідно до законодавства інтернет-домен можна захистити кількома способами⁴⁰. Перший – зареєструвати його як торговельну марку на основі положень Закону про промислову власність⁴¹. У цьому випадку охорона може бути заявлена, якщо використання домену відбувається відповідно до законодавства про охорону торговельних марок. Водночас для отримання захисту в такий спосіб необхідно зареєструвати доменне ім'я як торговельну марку в Патентному відомстві Республіки Польща.

Інший спосіб – вжиття заходів на основі положень Закону про боротьбу з недобросовісною конкуренцією⁴², відповідно до яких актом недобросовісної конкуренції є дія, що суперечить закону чи належним звичаям, якщо вона загрожує або порушує інтереси іншого підприємця чи клієнта. За законодавством доменне піратство також може мати ознаки недобросовісної реклами, введення одержувачів в оману щодо назви компанії або походження товарів і послуг, перешкоджання доступу на ринок, а також позначення географічного походження товарів або послуг у шахрайський спосіб.

Захист доменного імені здійснюється відповідно до цивільного законодавства. Це стосується, зокрема, назв вебсайтів, які містять ім'я та прізвище або псевдонім фізичної особи, чи назву компанії, розміщених таким чином, що дозволяє їх ідентифікацію. Порушення особистих прав відбуватиметься, якщо вебсайт містить оманливу, глузливу або принизливу інформацію стосовно особи.

Спори щодо доменних імен вирішуються Арбітражним судом для доменів Інтернету при Польській палаті інформаційних технологій і телекомунікацій, Арбітражним судом при Національній торговій палаті у Варшаві або загальними судами⁴³.

Домен .si є національним доменом верхнього рівня у *Словенії*, який доступний із 1992 року. Право на його реєстрацію мали лише юридичні особи, але з 2008 року він став доступним і для фізичних осіб. Нині домен є доступним для іноземних громадян та юридичних осіб.

Власником Реєстру доменних імен .si (далі–Register.si), який виконує функцію національного реєстру для Інтернет-домену верхнього рівня .si, є громадський інститут академічної та дослідницької мережі Словенії – державна установа Арнес (далі–Арнес), заснована відповідно до рішення Уряду про заснування громадського інституту академічної та дослідницької мережі

⁴⁰ Działania naruszające prawo do domeny internetowej. URL: <https://rpms.pl/dzialania-naruszajace-prawo-do-domeny-internetowej/>

⁴¹ Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20010490508>

⁴² Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19930470211>

⁴³ Czy domena internetowa chroniona jest prawem? URL: <https://prawointernetu.eu/czy-domena-internetowa-chroniona-jest-prawem/>

Словенії від 3 квітня 2014 року № 24/14⁴⁴. До повноважень Арнес також належить здійснення реєстрації доменів під доменом верхнього рівня .si та керування сервером DNS (система доменних імен) верхнього рівня для .si. У своїй діяльності Register.si не надає електронних публічних послуг.

У своїй діяльності Арнес керується Загальними умовами реєстрації домену .si⁴⁵ (далі – Загальні умови), якими визначено умови реєстрації та інші процедурні питання щодо використання доменних імен. Загальними умовами визначена обов’язкова процедура альтернативного вирішення доменних спорів (далі – ARDS) для всіх реєстраторів, які уклали договір з RegiStrom.si, а також для всіх власників доменів. Процедура ARDS – це електронний спосіб досудового вирішення спорів, яку здійснює спеціальний Трибунал. Register.si забезпечує дотримання Правил альтернативного вирішення доменних спорів у домені верхнього рівня .si⁴⁶. Таким чином, Register.si діє як адміністратор процесу ARDS, а спори по суті вирішуються п’ятьма професійними кваліфікованими та незалежними зовнішніми арбітрами, які входять до складу Трибуналу.

Відповідно до Закону про інформаційну безпеку⁴⁷ Реєстр доменних імен верхнього рівня визначається як суб’єкт, який здійснює реєстрацію доменних імен у мережі Інтернет у межах певного домену верхнього рівня та здійснює його управління. До його повноважень належить, зокрема, участь у формуванні національної політики кібербезпеки шляхом моніторингу та управління національними доменними зонами, а також подання пропозицій щодо забезпечення ефективного функціонування системи кіберзахисту та протидії кіберзлочинам⁴⁸.

У *Швейцарії* власником національних доменів верхнього рівня .ch і .swiss є Федеральне управління зв’язку (далі – OFCOM)⁴⁹, яке є частиною Федерального департаменту навколишнього середовища, транспорту, енергетики та зв’язку (DETEC). OFCOM уповноважений розглядати, затверджувати та публікувати всі заявки щодо використання доменів верхнього рівня відповідно до принципів, закріплених в Указі про Інтернет-домени (далі – VID)⁵⁰, прийнятому 5 листопада 2014 року Федеральною радою Уряду.

Норми VID ґрунтуються на положеннях Закону про телекомунікації (FMG)⁵¹, сутність яких полягає в управлінні доменними іменами як елементами

⁴⁴ Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Akademska in raziskovalna mreža Slovenije. (Uradni list RS, št. 24/14 z dne 4. 4. 2014). URL: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=SKLE9733>

⁴⁵ Splošni pogoji za registracijo domen pod .si. Objava 26.08.2022, veljavnost od 27.09.2022. URL: <https://www.register.si/splosni-pogoj/>

⁴⁶ Pravila postopka alternativnega reševanja domenskih sporov pod vrhnjo domeno .si. URL: <https://www.register.si/ards-pravila/>

⁴⁷ Zakon o informacijski varnosti (ZInfV). Sprejeto: 17.04.2018. URL: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7707>

⁴⁸ Pripombe Registra .si, nacionalnega registra za vrhnjo internetno domeno .si, na predlog Zakona o informacijski varnosti (ZInfV-1). Ljubljana, 15.03.2024. URAD VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA INFORMACIJSKO VARNOST. URL: <https://www.register.si/wp-content/uploads/Register-.si-JO-pripombe-ZInfV-1.pdf>

⁴⁹ Strategy and charter OFCOM's. URL: <https://www.bakom.admin.ch/bakom/en/homepage/ofcom/organisation/strategy-and-charter.html>

⁵⁰ 784.104.2. Verordnung über Internet-Domains (VID) vom 5. November 2014 (Stand am 1. Januar 2024). URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2014/701/de>

⁵¹ 784.10 Fernmeldegesetz (FMG) vom 30. April 1997 (Stand am 1. September 2023). URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1997/2187_2187_2187/de

адресації у значенні понять: «елемент адресації – послідовність цифр, літер або символів або інша інформація для ідентифікації людей, комп'ютерних процесів, машин, пристроїв або телекомунікаційних систем, залучених до процесу телекомунікаційного зв'язку»; «дані довідника – інформація, яка ідентифікує або ідентифікує клієнта щодо індивідуально призначеного елемента адресації та яка призначена для публікації довідника або необхідна для надання телекомунікаційної послуги». Відтак учасники комунікації, встановленої за допомогою телекомунікаційних технологій, можуть бути ідентифіковані за допомогою елементів адресації. Іншими словами, доменне ім'я – це переважно технічний інструмент, який підпадає під дію законодавства про комунікації, і тому не має спеціального захисту як об'єкт інтелектуальної власності.

Поміж тим, порушення прав на доменне ім'я зареєстроване як торговельна марка охороняється відповідно до Федерального Закону про захист торгових марок і зазначення походження (MSchG)⁵². Такі конфлікти вирішуються судами на основі законодавства й не підпадають під дію VID⁵³.

Найбільш врегульованими є відносини у сфері використання доменних імен у **США** як у державі, яка є піонером у розробці системи доменних імен⁵⁴ і компанії якої контролюють більшість доменних зон у світі.

Формування законодавства щодо доменних імен у США значною мірою було обумовлено проблемою кіберсквотингу. На початковому етапі спеціального законодавства щодо вирішення доменних спорів не існувало. У спорах щодо оманливого використання торговельних марок у доменних іменах застосовувалися переважно положення федерального законодавства про захист торговельних марок або закони штатів, які регулюють подібні правовідносини⁵⁵.

У 1999 році було прийнято Закон про захист споживачів від кіберсквотингу (Anticybersquatting Consumer Protection Act)⁵⁶ (далі – АСПА) як поправку до Федерального Закону про товарні знаки Лангема⁵⁷ (далі – Закон Лангема) 1946 року⁵⁸. АСПА регулює правовідносини, пов'язані із торговельними марками (реєстрація, підтримка та захист торговельних марок, що використовуються під час торгівлі або впливають на торгівлю між штатами). Закон Лангема визначає підстави для подання позову у разі порушення прав на

⁵² 232.11 Bundesgesetz über den Schutz von Marken und Herkunftsangaben (Markenschutzgesetz, MSchG) vom 28. August 1992 (Stand am 1. Juli 2023). URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1993/274_274_274/de

⁵³ Gesetze. URL: <https://www.ige.ch/de/recht-und-politik/immaterialgueterrecht-international/andere-organisationen/icann/rechtsentwicklung-domainnamen>

⁵⁴ Булат Н.М. Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності: дис. доктора філософії : Одеса, 2021. 282 с. : URL:

https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/razovi_spec_vcheni_rady/df41051019/diss_bulat_nm.pdf

⁵⁵ Цибізова С.А. Проблеми правового регулювання доменних імен: досвід США. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/1035>

⁵⁶ Anticybersquatting Consumer Protection Act. Signed by President Clinton, November 29, 1999. URL: https://www.uaipit.com/uploads/legislacion/files/0000005045_Anticybersquatting_Consumer_Protection_Act_1999_11_29.pdf

⁵⁷ Lanham Act. URL: https://www.law.cornell.edu/wex/lanham_act
Lanham Trademark Act (Lanham Act). URL: [https://content.next.westlaw.com/practical-law/document/I0f9fe539ef0811e28578f7ccc38dcbee/Lanham-Act?viewType=FullText&originationContext=document&transitionType=DocumentItem&ppcid=116bf9cfa68d48f1b87d3ebe3943ab71&contextData=\(sc.Glossary\)](https://content.next.westlaw.com/practical-law/document/I0f9fe539ef0811e28578f7ccc38dcbee/Lanham-Act?viewType=FullText&originationContext=document&transitionType=DocumentItem&ppcid=116bf9cfa68d48f1b87d3ebe3943ab71&contextData=(sc.Glossary))

⁵⁸ U.S. Code: Table Of Contents. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text>

торговельні марки, зареєстровані в Управлінні патентів і торговельних марок США (USPTO).

Положеннями Закону також визначено підстави для подання позовів щодо розмиття торговельних марок, кіберсквотингу та колективних позовів про недобросовісну конкуренцію. Це, зокрема, стосується порушення прав на незареєстровану торговельну марку (включно з позовами щодо порушення прав на незареєстрований фірмовий вигляд і фірмові назви), неправдивої реклами та неправдивого позначення походження. Положеннями АСРА⁵⁹ встановлено цивільну відповідальність за кіберпіратство, яка покладається на особу відповідно до рішення суду на підставі поданого цивільного позову власника торговельної марки. Така відповідальність виникає у випадках, коли доведено недобросовісні наміри отримати прибуток від торговельної марки через реєстрацію, передачу або використання доменного імені. Водночас передбачено, що недобросовісні наміри не можуть бути виявлені в жодному разі, коли суд визначить встановлені, якщо суд дійде висновку, що особа мала достатні підстави вважати використання доменного імені добросовісним або законним.

АСРА також визначає: перелік факторів недобросовісності, які можуть враховуватися судом (не є вичерпним); територіальну юрисдикцію спорів (судовий округ за місцезнаходження реєстратора доменного імені, реєстру або іншого органу, що зареєстрував доменне ім'я у разі неможливості встановлення особи реєстранта); обов'язок реєстратора утримуватися від будь-яких дій для передачі, призупинення чи зміни доменного імені під час розгляду справи, за винятком випадків, коли це передбачено судовим рішенням; способи захисту, які можуть бути вжиті судом (вилучення, скасування доменного імені або його передача власнику торговельної марки). Крім того, встановлено відповідальність за недобросовісне використання доменного імені яка покладається безпосередньо на реєстранта.

Новацією АСРА, важливою для нормального функціонування системи доменних імен в Інтернеті, є встановлення так званої «безпечної гавані». Ця гарантія передбачає звільнення від відповідальності технічних реєстраторів доменних імен. Зокрема, реєстратор доменних імен, Реєстр доменних імен або інший орган реєстрації доменних імен не несуть відповідальності за збитки, пов'язані з реєстрацією або підтримкою доменного імені для іншої особи за відсутності недобросовісного наміру отримати прибуток⁶⁰.

Попри законодавче врегулювання протидії кіберсквотингу, питання щодо правової природи доменних імен залишається остаточно невирішеним. Норми Кодексу США містять лише визначення терміна «доменне ім'я» – будь-яке буквено-цифрове позначення, зареєстроване або присвоєне будь-яким реєстратором доменних імен, реєстром доменних імен або іншим органом

⁵⁹Anticybersquatting Consumer Protection Act of 1999 (ACPA). URL: [https://content.next.westlaw.com/Glossary/PracticalLaw/I4cf81e4bef2a11e28578f7ccc38dcbee?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)](https://content.next.westlaw.com/Glossary/PracticalLaw/I4cf81e4bef2a11e28578f7ccc38dcbee?transitionType=Default&contextData=(sc.Default))

⁶⁰ 15 U.S. Code § 1114 - Remedies; infringement; innocent infringement by printers and publishers. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/15/1114>

реєстрації доменних імен як частина електронної адреси в Інтернеті⁶¹. Водночас Кодекс не надає доменному імені статусу об'єкта права інтелектуальної власності.

Судова практика США щодо спорів, пов'язаних із доменними іменами, наразі ґрунтується на принципі визнання доменних імен нематеріальною власністю. У рішенні Округового суду США Північного округу від 30 травня 2000 року у справі «Kremen v. Cohen» зазначено, що власність – це широке поняття, яке включає будь-яку нематеріальну вигоду та прерогативу, що може бути предметом володіння чи розпорядження. Щоб визначити, чи існує право власності на доменне ім'я, суд застосував трискладовий тест: має бути інтерес, який можна точно визначити; повинна існувати можливість виключного володіння або контролю; потенційний власник повинен мати законні підстави для претензій на винятковість.

Суд дійшов висновку, що доменні імена відповідають зазначеним критеріям. Подібно до частки корпоративних акцій або земельної ділянки, доменне ім'я є чітко визначеним інтересом. Так само, як й інші форми власності, доменні імена підлягають оцінці, купівлі та продажу.⁶²

Висновки

Значущість законодавчого регулювання правомірності використання й охорони доменних імен у сучасному цифровому суспільстві важко переоцінити. Розвиток мережі Інтернет ілюструє, що доменне ім'я є своєрідним «ключем» (унікальним буквено-цифровим набором символів), тобто першим, із чим стикається користувач при доступі до того чи іншого інтернет-ресурсу. Доменне ім'я дозволяє ідентифікувати сайт у пошукових системах і визначати, у якій доменній зоні (як правило, державі) його було створено. Поміж тим, правова регламентація відносин у сфері доменних імен відстає від практичних потреб сьогодення. Такий стан насамперед пояснюється й досі не визначеною правовою природою доменного імені, зокрема в системі об'єктів права інтелектуальної власності.

Юридична доктрина щодо правової природи доменного імені в Україні перебуває у стані формування. Національне законодавство не надає чіткого визначення доменних імен як об'єктів інтелектуальної власності, хоча в положеннях Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні доменні імена віднесено до «нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності та інших результатів інтелектуальної діяльності».

⁶¹ 15 U.S. Code § 1127 – Construction and definitions; intent of chapter. URL: https://www.law.cornell.edu/uscode/text/15/1127#tab_default_1

⁶² Kremen v. Cohen Network Solution, Inc. Citation. 337 F.3d 1024. URL: <https://www.casebriefs.com/blog/law/property/property-law-keyed-to-cribnet/what-is-property/kremen-v-cohen-network-solution-inc/>

Kremen v. Cohen, 99 F. Supp. 2d 1168 (N.D. Cal. 2000). URL: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/99/1168/2290571/>

Аналіз судової практики свідчить, що єдиним законодавчо визначеним варіантом правового захисту доменного імені є його реєстрація як товарного знаку (запатентованої торговельної марки), тобто об'єкту інтелектуальної власності. У таких випадках власник зареєстрованого товарного знаку має право вимагати у судовому порядку припинення порушення прав його інтелектуальної власності.

У таких випадках власник зареєстрованого товарного знаку має право звернутися до суду з вимогою про припинення порушення своїх прав інтелектуальної власності.

Подібна ситуація спостерігається й в державах-членах ЄС. Наприклад, відповідно до рішення суду доменне ім'я не визнається об'єктом права інтелектуальної власності. Однак, оскільки його можна продати або конфісковувати – підлягає цивільно-правовому захисту в контексті права власності як частина активів його власника (Німеччина). Аналогічною є судова практика США.

Варто наголосити, що законодавство передбачає механізми охорони та захисту прав на доменне ім'я, зареєстроване як торговельна марка, тобто як об'єкт інтелектуальної власності (Бельгія, Естонія, Латвія, Німеччина, Польща, Словенія, Швейцарія, США). Однак законодавством не передбачена охорона доменних імен як самостійних об'єктів права інтелектуальної власності.

Правила реєстрації доменних імен в Україні, ЄС та інших державах-членах ЄС майже не відрізняються. Процедура включає кілька етапів: реєстрацію за принципом «first come-first get», тобто «хто першим зареєстрував – той і отримав»; внесення реєстратором інформації про реєстранта до відповідного реєстру та сервісу WHOIS; встановлення правовідносини між сторонами відповідно до договору, який передбачає внесення оплати за реєстрацію доменного імені; отримання права реєстрантом на вільне розпорядження доменним іменем протягом оплаченого періоду.

В Україні процедура реєстрації доменного імені в національному домені верхнього рівня .UA здійснюється відповідно до процедурних регламентів, розроблених спільно Адміністратором домену .UA, адміністраторами публічних доменів та реєстраторами. Однак ці регламенти не є нормативно-правовими актами, що встановлюють права та обов'язки будь-яких третіх осіб і мають зобов'язальний характер. Це пояснюється тим, що ТОВ «Хостмайстер», яке і є упорядником цих документів, не є суб'єктом правотворчості у формах, визначених законодавством для відповідного акта. Відтак положення цих регламентів застосовуються як звичай ділового обороту, оскільки вони є усталеними правилами поведінки у сфері делегування доменних імен.

На відміну від України, в межах ЄС діють законодавчі акти (регламенти), відповідно до положень яких запроваджено загальні засади політики ЄС щодо умов використання домену верхнього рівня .eu.

Певні особливості процедури реєстрації доменних імен запроваджені також на національному рівні окремих держав-членів ЄС. Зокрема, в Естонії процедура реєстрації доменного імені обов'язково передбачає ідентифікацію особи (перевірка персональних даних), яка подає заявку на реєстрацію. У Латвії,

Словенії та Швейцарії правила реєстрації доменних імен в національних доменах верхнього рівня визначено нормативно-правовими актами, затвердженими урядами. У Словенії та Швейцарії функції адміністратора Реєстру доменних імен національного домену верхнього рівня виконує держава в особі уповноважених суб'єктів.

Кіберсквотинг є правопорушенням, яке найчастіше призводить до виникнення спорів щодо доменних імен. Як правило, при порушенні прав на доменне ім'я внаслідок кіберсквотингу, в Україні діють такі механізми захисту: переговори з порушником; досудовий порядок розгляду через активацію процедури UDRP (Єдиної політики розв'язання доменних спорів), затвердженої Адміністратором публічного домену .UA; звернення до суду. На відміну від України, протидія кіберсквотингу в Бельгії та США чітко регламентована законодавством.

Міжнародний досвід ілюструє, що використання доменних імен не потребує жорсткого державного регулювання, а може здійснюватися на договірних засадах. Проте забезпечення охорони доменних імен в Україні потребує певних законодавчих кроків. Доцільним, на нашу думку, є законодавче визначення у положеннях Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» терміну «кіберсквотинг», а також правового механізму боротьби із ним. Понятійно-категоріальний апарат Закону «Про електронні комунікації» варто розширити включивши визначення таких понять, як «домен .UA», «домен другого рівня», «Реєстр доменів верхнього рівня». Також бажано закріпити на нормативно-правовому рівні вимоги до адміністратора Реєстру домену верхнього рівня «.UA» та порядок організації й ведення цього Реєстру.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції викладені у документі не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання як на джерело.*

**Нормативно-правові акти України щодо
використання та охорони доменних імен**

№ п/п	Нормативно-правовий акт	Сутність положень
1	Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX	доменне ім'я – сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, зокрема об'єктів авторського права та/або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси вебсайту та/або облікового запису власника такого вебсайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за Інтернет-протоколом (стаття 1)
2	Про електронні комунікації: Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX	домен – частина ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, що має унікальну назву (доменне ім'я), що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється (стаття 1)
3	Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-ХІІ	доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті (стаття 1); використанням торговельної марки визнається її застосування в мережі Інтернет (стаття 16); порушенням прав власника свідоцтва вважається також використання без його згоди в доменних іменах торговельних марок та позначень (стаття 20)
4	Про використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua: Закон України від 28 липня 2023 року № 3284-IX	доменне ім'я – унікальна назва, що ідентифікує домен і складається із символічного позначення, що використовується в адресному просторі мережі Інтернет (стаття 1); визначення правових та організаційних засад використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua органами державної влади, органами місцевого самоврядування та підприємствами, установами, організаціями державної форми власності; закріплення положень щодо належного розташування та адміністрування програмно-технічних засобів, на яких розміщуються державні електронні інформаційні ресурси, для яких здійснюється реєстрація доменного імені
5	Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України	доменне ім'я прямо визначено нетрадиційним об'єктом права інтелектуальної власності (абзац 24 розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми»)

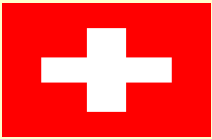
	від 1 червня 2016 р. № 402-р.	
6	Деякі питання використання доменних імен державними органами в українському сегменті Інтернету: постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 851	вимоги до доменних імен державних органів в українському сегменті Інтернету
7	Про адміністрування домену «.UA»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 липня 2003 р. № 447-р	питання щодо обслуговування та адміністрування системного реєстру і системи доменних імен домену верхнього рівня «.UA»

Додаток 2

Нормативно-правові акти ЄС, держав-членів ЄС та США щодо визначення, правил використання та охорони доменних імен

№ п/п	Союз / держава	Нормативно-правовий акт	Сутність положень
1	Європейський Союз 	Регламент (ЄС) 2019/517 Європейського Парламенту та Ради від 19 березня 2019 року «Про запровадження та функціонування доменного імені верхнього рівня .eu та про внесення змін і скасування Регламенту (ЄС) № 733/2002 та про скасування Регламенту Комісії (ЄС) № 874/2004»; Регламент (ЄС) № 733/2002 Європейського Парламенту та Ради від 22 квітня 2002 року «Про запровадження домену верхнього рівня .eu»	загальні засади державної політики ЄС щодо умов використання домену верхнього рівня «.eu», призначення та правила функціонування спеціального Реєстру; імплементация домену верхнього рівня з кодом країни (ccTLD) у межах ЄС. Визначено умови для такого впровадження, призначення Реєстру, засади загальної політики, у межах якої функціонуватиме Реєстр
2	Бельгія 	Кодекс господарського права від 1 липня 2015 року (стаття XII.22)	процедура вирішення спорів щодо порушення належної реєстрації й використання доменного імені

3	Естонія 	Закон про торговельні марки від 22 травня 2002 року	захист доменного імені, зареєстрованого як торговельна марка (§ 4, 8, 9)
4	Латвія 	Закон про електронні комунікації від 29 липня 2022 року Закон про торговельні марки та географічні зазначення від 16 червня 1999 року Вимоги до супроводжувача реєстру домену верхнього рівня «.lv» та електронної системи нумерації та порядок її визнання, затверджені постановою Кабінету Міністрів № 553 від 6 вересня 2022 року	визначення терміну «домен верхнього рівня «.lv»: домен верхнього рівня коду держави, який використовується для реєстрації права використання доменного імені (стаття 1); захист доменного імені, зареєстрованого як торговельна марка; правила до ведучого ведення реєстру та електронної системи нумерації домену верхнього рівня «.lv», порядок його визнання
5	Німеччина 	Закон про товарні знаки (Закон про охорону торговельних марок та інших ідентифікаційних знаків) від 25 жовтня 1994 року	всі знаки (слова, особисті імена, зображення, літери, цифри, звуки, тривимірні малюнки, включно з формою продукту чи його упаковкою, інші представлення, кольори, комбінації кольорів), придатні для ідентифікації товари чи послуги, можуть бути захищені як торгова марка для ідентифікації компаній (§3); торговельна марка може бути анульована, якщо знайдеться добросовісно зареєстроване та належним чином використовуване доменне ім'я з датою реєстрації більш ранньою, ніж дата реєстрації схожої торговельної марки (§ 4)
6	Польща 	Закон про промислову власність від 30 червня 2000 року	про охорону доменних імен, зареєстрованих як торговельна марка в Патентному відомстві Республіки Польща у разі їх незаконного використання в ході комерційної діяльності та завдання шкоди за умов відмінності торговельної марки або її репутації, виявлення

		Закон про боротьбу з недобросовісною від 16 квітня 1993 року.	адреси, ідентичної або схожої на зареєстровану торговельну марку до такої міри, що вона може ввести громадськість в оману щодо товарів або послуг бренду; акт недобросовісної конкуренції – дія, що суперечить закону чи належним звичаям, якщо вона загрожує чи порушує інтереси іншого підприємця або клієнта
7	Словенія 	Закон про інформаційну безпеку (ZInfV) від 17 квітня 2018 року Рішення Уряду про заснування громадського інституту академічної та дослідницької мережі Словенії від 3 квітня 2014 року № 24/14	реєстр доменних імен верхнього рівня – це суб'єкт, який керує та здійснює реєстрацію доменних імен у мережі Інтернет у межах певного домену верхнього рівня (стаття 4); визначення повноважень громадського інституту академічної та дослідницької мережі Словенії (Арнес) як держателя власника Реєстру доменних імен для .si
8	Швейцарія 	Закон про телекомунікації (FMG) № 784.10 від 30 квітня 1997 року Федеральний Закон про захист торговельних марок і зазначення походження (MSchG) № 232.11 від 28 серпня 1992 року	доменне ім'я – елемент адресації (послідовності цифр, літер або символів або інша інформація для ідентифікації людей, комп'ютерних процесів, машин, пристроїв або телекомунікаційних систем, залучених до процесу телекомунікаційного зв'язку (стаття 3); дані довідника – інформація, яка ідентифікує або ідентифікує клієнта щодо індивідуально призначеного елемента адресації та яка призначена для публікації довідника або необхідна для надання телекомунікаційної послуги (стаття 3); порядок охорони порушених прав на доменне ім'я зареєстрованого як торговельна марка;

		Указ Федеральної Ради Уряду про Інтернет-домени (VID) від 5 листопада 2014	забезпечення надання приватним особам, підприємствам і державним органам у Швейцарії достатнього асортименту доменних імен Інтернету за розумною ціною та високої якості, яка відповідає їхнім вимогам
9	США 	Кодекс США Розділ 15 «Комерція та торгівля» (15 USC)	цивільна відповідальність за кіберпіратство; недобросовісні наміри не можуть бути виявлені в жодному разі, коли суд визначить, що особа вірила та мала достатні підстави вважати, що використання доменного імені було добросовісним або законним; перелік факторів недобросовісності, які можуть бути взяті до уваги судом (не є вичерпним); територіальна юрисдикція спорів у судовому окрузі за місцем знаходження реєстратора доменного імені, реєстру чи іншого органу, що зареєстрував доменне ім'я у разі неможливості встановлення особи реєстранта; обов'язок реєстратора не вчиняти дій щодо доменного імені під час розгляду справи, крім як за рішенням суду; способи захисту, які можуть бути вжиті судом; відповідальність за недобросовісне використання доменного імені (15 USC § 1125 (d)); встановлення гарантії звільнення від відповідальності технічних реєстраторів доменних імен (реєстр доменних імен або інший орган реєстрації доменних імен не несуть відповідальності за збитки за реєстрацію або підтримку доменного імені для іншої особи за відсутності недобросовісного наміру отримати прибуток від такого, реєстрація або обслуговування доменного імені (15 USC § 1114 (d)); доменне ім'я – будь-яке буквено-цифрове позначення, зареєстроване або присвоєне будь-яким реєстром доменних

			імен або іншим органом реєстрації доменних імен як частина електронної адреси в Інтернеті (15 USC § 1127)
--	--	--	---